

IN EEN TIJD
VAN DUISTERNIS...

ALS ALLES
VERLOREN LIJKT...

BLIJFT ER EEN
SPRANKJE HOOP.

JOEL C. ROSENBERG
DE
ONTSNAPPING

Vertaald door Connie van de Velde

UITGEVERIJ MOZAÏEK, ZOETERMEER

Bij de productie van dit boek is gebruikgemaakt van papier dat het keurmerk Forest Stewardship Council® (FSC®) draagt. Bij dit papier is het zeker dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid. Ook is het papier 100% chloor- en zwavelvrij gebleekt.

De ontsnapping is fictie. Historische figuren, gebeurtenissen, instellingen, organisaties of plaatsen die in het boek voorkomen, worden op een fictieve manier beschreven. Alle andere elementen van de roman zijn aan de verbeelding van de auteur ontsproten.

ISBN 978 90 239 9473 2 (boek)
ISBN 978 90 239 9658 3 (e-book)
NUR 342

Vertaling: Connie van de Velde
Omslag: Studio Jan de Boer
Lay-out en dtp: Gerard de Groot

Oorspronkelijk verschenen bij Tyndale House Publishers Inc., Carol Stream, Illinois, USA,
onder de titel *The Auschwitz Escape*

Oorspronkelijke uitgave © 2014 Joel C. Rosenberg
Nederlandse uitgave © 2014 Uitgeverij Mozaïek, Zoetermeer

Alle rechten voorbehouden

www.uitgeverijmozaiek.nl

Ter nagedachtenis aan allen die in Auschwitz en gedurende de Holocaust werden vermoord – opdat jullie nooit vergeten worden.

Opgedragen aan de buitengewone geestkracht van degenen die de Shoa hebben overleefd – moge jullie getuigenis blijven klinken.

En aan al die onbekenden die, door hun geloof gedreven, hun leven op het spel zetten om Joden van een vreselijk kwaad te redden – moge jullie liefde een blijvend voorbeeld zijn.

HOOFDPERSONEN

Uit Duitsland

De familie Weisz

- Jacob Weisz, Joodse jongeman, oorspronkelijk uit Berlijn
- Avraham ('Avi') Weisz, Jacobs oom
- Ruth Weisz, Jacobs zusje
- Doctor Reuben Weisz, Jacobs vader
- Sarah Weisz, Jacobs moeder

Inwoners van Siegen

- Hans Meyer, Jacobs vriend
- Naomi Silver, Jacobs buurmeisje
- Herr Berger, kleermaker
- Eli Berger, zijn zoon
- Herr Müller, bakker

Beambten in Auschwitz

- Rudolf Höss, kampcommandant van Auschwitz*
- Kolonel Klaus von Strassen, hoofd beveiliging
- Josef Mengele, arts in Auschwitz*
- 'Dikke Lowie', kampbewaker

Uit Frankrijk

De familie Leclerc

- Jean-Luc ('Luc') Leclerc, hulppredikant in Le Chambon
- Claire Leclerc, zijn vrouw
- Lilly Leclerc, hun oudste dochter
- Madeline Leclerc, hun jongste dochter
- Philippe Leclerc, broer van Jean-Luc
- Monique, zus van Jean-Luc

* Historische figuren

- Nicolas ('Nic'), man van Monique
- Jacqueline, hun dochter

Anderen

- Dominee Chrétien, collega van Jean-Luc
- Dominee Émile, collega van Jean-Luc
- François d'Astier, voormalig ambassadeur van Frankrijk in de Verenigde Staten
- Camille d'Astier, zijn vrouw

Uit Amerika

- Cordell Hull, minister van Buitenlandse Zaken*
- Kolonel Jack Dancy, adjudant van president Roosevelt
- William Barrett, hoge adviseur van minister Hull
- Sumner Welles, staatssecretaris van Buitenlandse Zaken*
- Henry Stimson, minister van Oorlog*
- Harry Hopkins, minister van Handel*

Uit België

- Maurice ('Morry') Tulek, leider van een verzetsgroep
- Micah Kahn, lid van het verzet
- Marc Kahn, broer van Micah, een communist
- Henri Germaine, lid van het verzet
- Jacques Bouquet, lid van het verzet
- Léon Halévy, Joodse vluchteling

Gevangenen in Auschwitz

Joodse gevangenen

- Maximilian ('Max') Cohen, Roemeen, werkt in 'Canada'
- Abigail ('Abby') Cohen, zijn zus, werkt in de kliniek
- Lara, vrouw in de trein naar Auschwitz
- Mevrouw Brenner, vrouw in de trein naar Auschwitz
- Marvin Eliëzer, man in de trein naar Auschwitz
- Leonard Eliëzer, Marvins zoon
- Josef Starwolski, Pool, werkt op het administratiekantoor

- Otto Steinberger, Tsjecho-Slowaak, administrateur
- Abraham ('Abe') Frenkel, Tsjecho-Slowaak, administrateur

Anderen

- Leszek Pocziwinski, kapo die de leiding heeft van 'Canada'
- Gerhard Gruder, blokoudste
- Stefan, medewerker in de bakkerij
- Andrej, medewerker in de bakkerij
- Janko, medewerker in de bakkerij

Uit Polen

Jedrick, boer

Brygita, zijn vrouw

DEEL I

HET WAS ALSOF EEN ONTZAGLIJKE WOLK VAN GIFTIG,
VERLAMMEND ZENUWGAS HET LAND OVERSPOELDE. ALLES
BEGON TE RAPEREN, UIT ELKAAR TE VALLLEN EN IN DE SOEP
TE LOPEN, ALS EEN MACHINE DIE DRONKEN WAS, ALLES LEEK
DEEL UIT TE MAKEN VAN EEN ONBESCHRIJFELIJKE
NACHTMERRIE.

ANDRÉ MORIZE

12 mei 1940
Sedan, Frankrijk

'O nbeteugeld kwaad is het voorspel van genocide.' Dat zinnetje had Jean-Luc Leclerc ooit in een oud boek gelezen. Het had zijn aandacht getrokken, en zijn onderbewuste had het opgeslagen. Hij kon zich niet meer herinneren wie het boek geschreven had of wat de titel ervan was, maar geen van beide was belangrijk. Het boek mocht dan vergeten zijn, het zinnetje niet. Dat kon hij niet meer uit zijn hoofd krijgen, hoe hard hij het ook probeerde.

Alle vezels in zijn lijf waren gespannen. Het kwaad rukte op. Hoewel iedereen om hem heen de ogen ervoor leek te willen sluiten, twijfelde hij er geen moment aan dat de nazi's het in hun moordzucht en razernij op hen hadden gemunt, op de inwoners van Frankrijk. Hij was vreselijk bang voor het bloedbad waarmee de komst van de soldatenlarzen en het hakenkruis gepaard zou gaan.

Niet dat iemand naar hem luisterde. En wie was hij ook helemaal, om te denken dat hij wist welk lot zijn land te wachten stond? Met zijn achtentwintig jaar kwam hij eigenlijk nog maar net kijken, en als hij 's ochtends in de spiegel keek, zag hij niets bijzonders. Hij had een gemiddelde lengte, een gemiddeld postuur, rossig haar en blauwgroene ogen. Hij droeg een bril met een goudkleurige draadmontuur, die hem er wat leergieriger en zelfs intellectueler liet uitzien dan hij werkelijk was. Hij had altijd een baard willen laten staan – een sikje op zijn minst – maar zelfs zijn vrouw plaagde hem ermee; ze zei dat zijn pogingen niet veel zoden aan de dijk zetten. Hij had geen belangrijke functie, geen titel en geen macht, waarmee hij rechtstreeks toegang zou kunnen hebben tot de politiek of de media; geen geld, roem of aanzien. Als afstammeling van vijf generaties boeren was hij eerder arm te noemen. Hij was protestant in een land waar katholieken veruit in

de meerderheid waren, een eenvoudige predikant – feitelijk slechts een hulppredikant – in een klein plattelandskerkje in het gehucht Le Chambon, in het zuiden van Frankrijk, waar nooit iemand van had gehoord of waarschijnlijk ooit van zou horen. Waarom zou ook maar iemand hem serieus nemen?

Dat betekende echter nog niet dat hij het mis had.

In het noorden waarschuwde Winston Churchill dat Hitler de wereld wilde overnemen. De nieuwe Engelse premier zei het al jaren. Niemand had geluisterd. Nu rukte *der Führer* op, en was Frankrijk er niet klaar voor. De burgers niet. De politici niet. De pers niet. Zelfs de generaals niet.

In Parijs zeiden ze dat de Duitsers Frankrijk nooit zouden durven binnenvallen. Ze zeiden dat de nazi's nooit door de Maginot-linie zouden kunnen breken, de vijftiengint kilometer brede denkbeeldige muur van zwaarbewapende en bewaakte wachtposten, bunkers, betonnen tankbarricades, luchtafweergeschut, mijnenvelden en allerlei andere militaire versterkingen, ontworpen om de Duitsers op afstand te houden. Ze hadden zichzelf ervan overtuigd dat Hitler nooit zijn pantserdivisies door de bossen van de Ardennen zou sturen. Die bossen waren te dicht, te donker, te onheilspellend om er tanks, artilleriestukken, legervoertuigen en ander rollend materieel door te verplaatsen.

Jean-Luc wist dat ze het mis hadden.

'Luc? Luc, luister je?'

Niemand noemde hem eigenlijk Jean-Luc. Van kleins af aan al niet. Zijn ouders, zijn broer en zus, zijn grootouders – ze noemden hem allemaal Luc. Hoewel hij zich soms nog altijd een kind voelde, was hij nu theoretisch gezien volwassen. Getrouwd. Hij had inmiddels twee dochttertjes. Een hypotheek. Een gemeente. Kortom: steeds meer verantwoordelijkheden.

'Luc, hoor je eigenlijk wel een woord van wat ik zeg?'

Plotseling drong het tot hem door dat zijn zus Monique zijn aandacht probeerde te trekken, en hij schaamde zich. 'Ja, ja natuurlijk; het spijt me. Wat moet ik doen?'

'Zou je het licht uit willen doen en de servetten en vorkjes mee willen nemen?' vroeg ze met een hartelijke glimlach, terwijl ze in de gezellige keuken de kaarsjes op een prachtig versierde en onge-

twijfeld heerlijke zelfgebakken verjaardagstaart aanstak.

Luc deed wat hem gevraagd was en liep achter zijn zus de eetkamer binnen, waar hij met de anderen meezong en probeerde niets van zijn angst te laten blijken. Hij was hier niet om het verjaarsfeestje van zijn nichtje te bederven.

De kleine Jacqueline stond daar in haar roze jurkje en met haar glanzende, bruine haar en zwarte leren schoentjes. Ze wist niet dat er oorlog dreigde. Ze wist niets van Herr Hitlers invasie in Polen, afgelopen september. En ook niets van Hitlers invasie in de Lage Landen – België en Nederland – drie dagen geleden. De volwassenen hadden hun zorgen over hun oudere broer Philippe, die met zijn gezin in Brussel woonde, verzwegen voor de kinderen. Jacqueline wist niet dat ze niets meer van Philippe hadden gehoord sinds de Duitse invasie en dat Luc vreesde dat Philippe dood was. Het enige wat ze wist, was dat ze een huis vol familie en vrienden had en een taart met kaarsjes en een nieuwe pop van haar lieve oom Luc en tante Claire en haar nichtjes Lilly en Madeline. Ze was zo onschuldig, dacht hij onder het zingen, zich zo totaal niet bewust van de duisternis die op hen dreigde neer te dalen. Zij had tenminste een excuus: ze was pas vier.

Wat was het excuus van haar ouders? Monique was tweeëntwintig, haar man Nicolas zesendertig. Ze waren een slim, aantrekkelijk stel, beschaafd en wereldwijd. Ze hadden allebei gestudeerd; zij verpleegkunde, hij geneeskunde aan de Sorbonne. Nu was hij een begenadigd arts. Ze waren belezen. Ze hadden wat geld gespaard. Ze hadden interessante vrienden op hoge posities in heel Europa. Hoe was het mogelijk dat ze niet zagen wat er met Philippe was gebeurd? Hoe was het mogelijk dat ze niet zagen in welk gevaar ze verkeerden? Waarom vluchtten ze niet nu het nog kon, weg van de grens, naar Le Chambon, om bij Claire en hem te gaan wonen?

‘... in de gloria, in de gloria; hieperdepiep hoera!’

Na die woorden begon iedereen in de kamer te klappen en te lachen en te juichen. Jacqueline straalde en Luc wist dat zijn vrouw Claire en hun twee dochtertjes er dolgraag bij hadden willen zijn. Claire had de pop gemaakt en de kaart geschreven, en Lilly en Madeline hadden hem ingekleurd en er iets speciaals van gemaakt voor hun nichtje. Maar ondanks hun protest had Luc hen niet mee willen nemen. De Belgische grens was geen plek

